

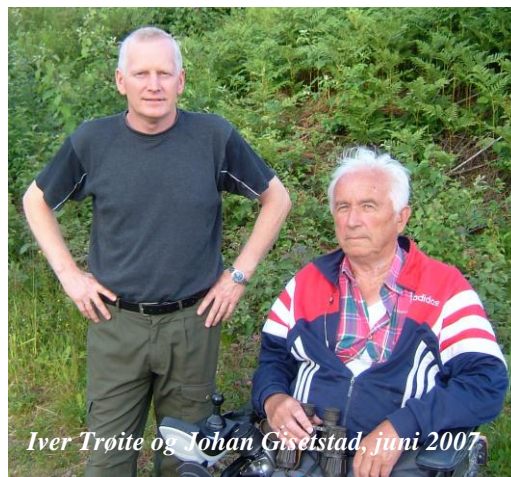
1943 Gabriel-linjen

”En, to, tre....” - det telles, ungene løper av sted i spredt orden for å finne seg et skjulested. De leker gjemsel. De voksne drikker kaffe, kommenterer det som foregår, prater og sladrer litt. Ja, alt er som det skal være. Et sosialt treff for folket i *Trøytagrenda*. Sted: Mattisplassen i Hegra. Dato: 23. juni 2007.

”Ein, zwei, drei - singen” - det telles, tyske soldater marsjerer av sted syngende i sluttet orden. De skal tilbake til Hembre. Oppsitterne kommenterer det som foregår, prater og sladrer litt. Nei, alt er ikke som det skal være. Et overtramp for folket i *Trøytagrenda*. Sted: Mattisplassen i Hegra. Dato: 23. juni 1943.

En vårdag i 1943 ringer telefonen på Holm østre. Det var brukeren selv som tok den. Einar Gisetstad hadde overtatt gården i januar 1938. Han ble født i 1910 og var halvbror til Johan Gisetstad. Han hadde omtrent ikke fått lagt røret inntil øret før han hører en noe forarget og opphissende kvinnestemme: ”...*tyskertan ha kome t'gards!*”. Beskjeden fra stemor Anna-Marie (1887-1974) var klar nok. Nå måtte Einar komme straks for tyskerne forsynte seg av massen som med tiden skulle bli starten på ny låvebro. Bonden selv, han Anton lå på sykehuset med magesår. Jungeltelegrafene ville nå ta seg av resten. På denne måten ville hele bygda i løpet av noen timer få vite at noe foregikk på Trøite.

Johan Gisetstad, som den gangen var 17 år, husker godt at det luktet så spesielt av geværene til tyskerne. Geværene ble satt fra seg på gården, en merkelig handling både da og for ettertiden. Til alle tider har soldater alltid hatt en uskreven lov tillagt sitt virke i felt. Personlig våpen skal alltid følge krigsherren. Våpnene ble altså satt igjen, og så beveget tyskerne seg oppover til Mattisplassen. Dette var fra gammelt av en liten husmannsplass, som ligger på høyden nord av Trøitegårdene i Hegra. Hele plataet er en yndig plass. Utrolig vakkert og befriende er det å sitte der opp og se utover Hegra og Stjørdalen. Dette indikerer at hele området er en markant høyde, brattere enn en kan

tro, og hvor vestsiden utgjør en stupbratt, uinntakelig bergvegg. Naturen har i seg selv dannet en liten festning mot sør og vest. Et ypperlig brohode, en perfekt stilling for artilleri og mitraljøser. Herfra vil besitterne ha kontroll over trafikken gjennom dalføret, spesielt vestfra. Og det var nok det som lå i planene til tyskerne. En regelrett forsterkning av forsvarlinjen, en fremskutt posisjonering i forhold til Ingstadkleven fort (Hegra festning). Det tilligger enhver kommandant å til stadighet å utbedre sin posisjon. Dette er krigens hverdag. Derfor kom tyskerne til Trøite. De var ikke inviterte av folket, men av naturen.

Hver morgen sommeren 1943 kom de syngende og hver ettermiddag forlot de gården syngende. Det rådet en viss optimisme fortsatt hos tyskerne. Nordens ensomme dronning holdt seg for det meste i Fættensfjorden. ”The Beast” (udyret), som Churchill kalte Tirpitz, bandt opp enorme styrker på alliert side. Prisen ble for engelskmennene etter hvert høy, tapene store. Shetlands-Larsen og hans operasjon ”Title” hadde mislyktes i oktober 1942, og at Tirpitz forlot Fættensfjorden den 11. mars 1943 var nok tiltenkt kun for et raid. Hun skulle komme ”hjem igjen”. Tirpitz kom aldri mer tilbake. Hun fikk sitt endelikt utenfor Tromsø den

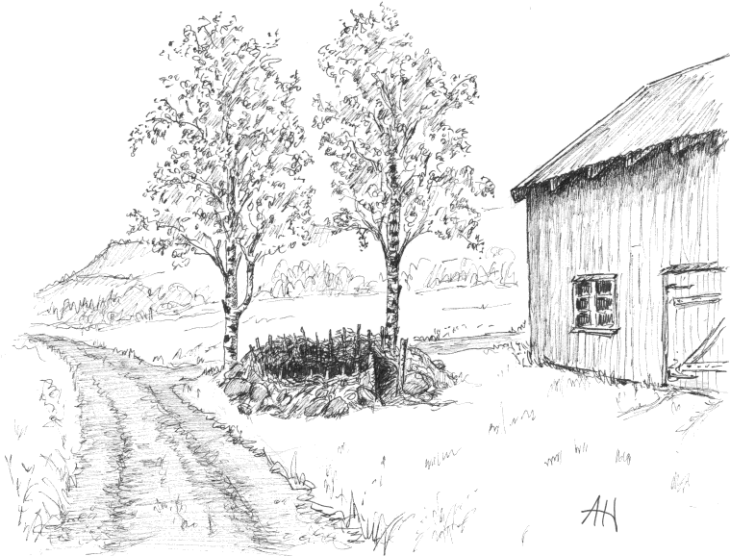
12. november 1944. Aktiviteten rundt Tirpitz ble som ovenfor ei dronning i ei maurtue. Når så i tillegg Værnes var en aktiv del av operasjon Barbarossa (angrepet på Russland), førte det til at det i 1943 var stasjonert 2 042 tyske soldater på flyplassen. Sommeren 1943 hadde Luftwaffe kun 190 operative fly i Norge ut av et totalt antall på 5 986 førstelinjefly. Men mange av disse benyttet Værnes. Dalføret var en viktig brikke i hele den tyske krigsmaskinen. Skyttergravene og stillingene på Trøite var trolig ingen tilfeldighet, men nøye planlagt innenfor en større forsvarslinje. En skal huske at det fortsatt på den tiden ble snakket om en mulig alliert invasjon i Norge. Kunne den komme i Trøndelag? Gabriel-linjen var snart klar.

At forsvarsverket ble døpt Gabriel-linjen av folket på Trøite, skyldes at lensmannen i Hegra ved en anledning hadde sagt at den som hadde ansvaret for operasjonen het Gabriel og var general. Men general Gabriel var nok kun en skarve underoffiser, ja - trolig ikke engang det. Støttefunksjoner og ikke stridende ble vanligvis ledet av en feldwebel (sersjant) eller oberfeldwebel. Men han var visstnok majestetisk i hele sitt opphav, der han rei att og fram på en stor hvit araber (hest), og for noen oppførte han seg som en general. Hans titulering var

nok en ironisk og nødvendig mobbing fra lokalbefolkningen - en liten humoristisk gest i en ellers spent tid.

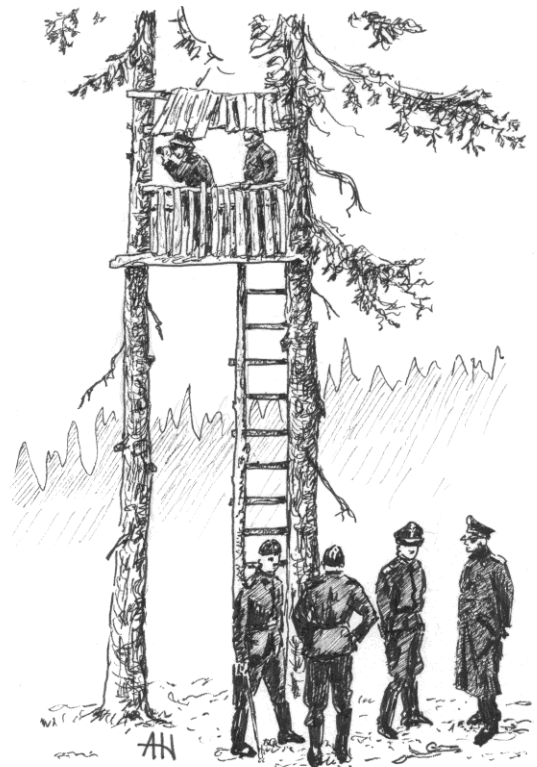
Mens arbeidet oppe ved Kalvtrø foregikk, opparbeidet tyskerne samtidig en fremskutt stilling på selve gården. Det var et arbeid som pågikk mesteparten av sommeren, ikke av all betydning - men de flikket nå litt på den med jevne mellomrom. Anton Gisetstad (1879-1970), som hadde overtatt gården i 1937, grov ut kjeller under kjøkkenet den våren. Massen som ble til overs hadde han tenkt å bruke som understøtte for ei ny låvebro. Da tyskerne inntok Trøite og iverksatte tilretteleggelsen for dette mindre brohodet, ville de benytte jordmassene som lå lagret ved låven. Men som nevnt innledningsvis, Anna-Marie visste råd. "Æ må få tak i'n Einar". Og da han kom, må han ha hisset seg opp noe ettertrykkelig, for tyskerne krympet riktig til og lot massen være i fred. En liten hendelse, men ikke ubetydelig.

Det forsinket okkupanten, samt gjorde sitt til at ansvarshavende befalingsmann nok benyttet minste motstandvei videre, feilplasserte skytterstillingen og i det hele tatt nok ikke fulgte tentativ målsetting. For da "general-Gabriel" kom på inspeksjon, ble det leven. Johan Gisetstad husker at nærmeste underordnet fikk en drabelig kjeft, og i beste prøyserstil ble det gitt nye utvetydige ordre, og det arbeidet som hadde pågått over noen uker, ble omgjort - og stillingen ble både flyttet og utbedret i løpet av noen timer. Ordning muss sein!

Oppe på Mattisplassen bygde tyskerne et stort utsiktstårn, med løpegraver og skyttergraver. Skyttergraven fremst på berget var meget for seg gjort med tak og hvileplass bak. Løpegraven gikk bakover og bort til tårnet. På slettepartiet bak tårnet var det en større sirkel, men verken Harald Eggen (f.1920), Johan Gisetstad (f.1926) eller Harald Reberg (f.1932) kan erindre hva tyskerne brukte denne til.

Hvorvidt "etableringen" på Trøite, var en del av Todt, er noe usikkert - men sannsynligheten er meget stor for at hele Trøyte var en liten, men viktig brikke i de planer som Todt var sentrale i. Organisasjonen Todt var en halvmilitær tysk organisasjon, oppkalt etter Reichsminister Fritz Todt, med oppgaven å forestå store militære og

sivile bygge- og anleggsarbeider. Den fikk sitt navn i 1938 i forbindelse med byggingen av Tysklands «Westwall». Albert Speer ble OTs øverste leder etter Todts død i 1942. I Norge begynte dens virksomhet omkring mai 1941.

Avdelingen i Norge, Einsatzgruppe Wiking, med hovedkontor i Oslo, hadde også anleggsarbeid i Danmark og Nord-Finland. Den hadde ansvaret for omkring halvdel av den tyske militære utbyggingen i Norge, resten ble utført av byggeavdelinger fra Wehrmacht (Heer, Kriegsmarine, Luftwaffe) eller tyske og norske firmaer som arbeidet for disse. Også OT sysselsatte en rekke slike firmaer, og bl.a.

Fritz Todt

tusener av norske og utenlandske tvangsarbeidere, foruten krigsfanger fra flere land og tyske straffanger (politiske fanger, desertører). 1943-1944 sysselsatte OT til enhver tid rundt 50 000 arbeidere. Blant store «sivile» OT-prosjekter med militære formål kan nevnes arbeidet med Nordlandsbanen og med riksvei 50 (senere E6) i Nord-Norge. Hovedkontoret i Oslo var delt i flere avdelinger (Abteilungen, Hauptreferate, med egne arkiver), og gjennomgikk i løpet av krigen en rekke omorganiseringer, noe som har komplisert arkivforholdene. Ute i landet var OT delt i OT-Einsätze (landsdeler), Oberbauleitungen, Abschnittsbauleitungen, Bauleitungen og Baustellen - som regel med egne arkiver. Mot slutten av krigen gikk Bauleitung der Luftwaffe inn i OT.

Reichskommissariat drev til å begynne med anleggsvirksomhet gjennom sin Hauptabteilung Technik und Verkehr, men i 1942 gikk hele Abteilung Technik fra hovedavdelingen inn i OT, mens Abteilung Verkehr ble overført til Hauptabteilung Volkswirtschaft. Reichskommissariat fikk en egen, mindre Hauptabteilung Technik, som på toppen var i personalunion med OT, med Oberregierungsbaurat Willi Henne som sjef for begge.

Innenfor den omfattende bygge- og anleggsvirksomheten kom andre styringsorganer ved siden av eller inn i OT i Norge. Den viktigste var G.B.Bau, hvis fullstendige navn var Der Generalbevollmächtigte für die Regelung der Bauwirtschaft, Der Bevollmächtigte beim Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete. G.B.Bau beskjeftiget seg med sentral styring og bruk av arbeidskraft og materialressurser, også for rent norske, sivile byggearbeider over hele landet. Vårt område lå under OT Einsatz Mittelnorwegen (Oberbauleitung Drontheim/Nordwest, Drontheim/Mittelnorwegen) Kilder: Arkivverket.

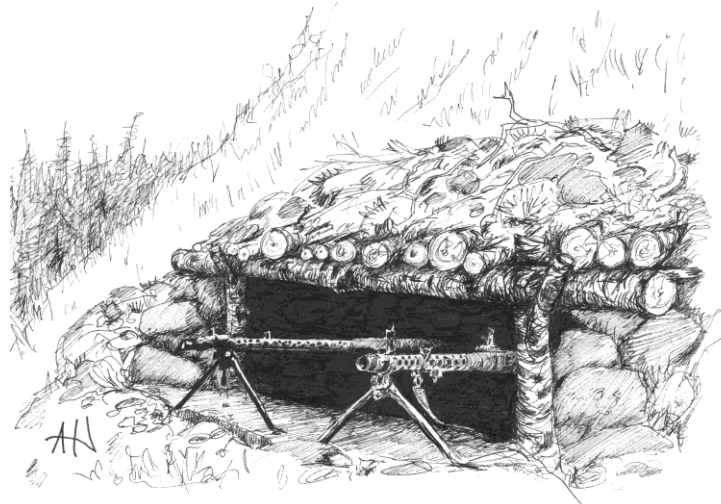

Kåre Forbord, Harald Eggen, Harald Reberg og Johan Gisetstad (bak)

Johan Gisetstad, Jorulf Hegre, Arne Lingstad, Harald Reberg og Iver Trøite viser hvor løpegravene fortsatt går

Etter denne sommeren 1943, kom ikke tyskerne mer tilbake til Trøite. På et vis forsvant de like fort som de kom. For folket på gården var det nok både en viss spenning og forbauselse tilknyttet det som skjedde. De skjønnte selvsagt hva som var på gang der oppe på haugen. Ungene rundt omkring opererte som spioner. De kunne ikke gjøre noe fysisk, faren for represalier var for stor. Men de kunne avlegge rapporter, som kom ”rette vedkommende” i hende. På denne måten var de også viktige småbrikker i et større spill. Det ga en god følelse. På Trøite ble lukten av gevær og uvedkommende raskt vasket vekk. På haugen ovenfor har naturen selv sakte men sikkert utslettet det meste, men fortsatt er løpegravene godt synlige - der de ligger og minner om ei skjebnetid da ”tyskertan kom t’gards”.

Mitraljøre-stillingen i bakken mellom Trøitegårdene